

»Pri ruskem carju«

Rimski obisk sovjetskega voditelja Gorbačova narekuje določena razmišljanja in ocene. Zadnji dogodki v sovjetskem taboru so še posebej razlog, da potegnemo zgodovinsko črto nad dogodki in obrati v vzhodni Evropi. Pa tudi posebno pomemben sestanek Bush - Gorbačov nudi spet veliko materiala za premislek.

Rusija je že od nekdaj težila za vstop v Sredozemlje in na Balkan. To zlasti v prejšnjem stoletju, kot dokazujejo razne pobude v imenu panslavizma in pravoslavja, boljše še slavljanofilstva in carske osvajaške politike. Carska politika je vse od Dunajskega in Ljubljanskega kongresa (in od takrat je v Ljubljani gostilna z gornjim imenom) začrtala smernice za ekspanzijo. O tem lepo piše v svoji knjigi o Metternichovem času nekdanji ameriški državni sekretar Henry Kissinger, ki med drugim pravi, da je politika podobna komediji v več dejanjih, ki se mora — ko je enkrat odprta zavesa — nujno nadaljevati.

Ruski car Nikolaj I. je že v prejšnjem stoletju obiskal papeža Gregorja XVI. Car Nikolaj II. je v začetku našega stoletja bil na obisku pri italijanskem kralju v Rimu. Kasneje, po skoraj več kot šestdesetih letih je obiskal papeža Pavla VI. takratni sovjetski državni poglavar Nikolaj Podgorni. Sedaj je bil na vrsti predsednik SZ Mihail Gorbačov s svojim obiskom v Vatikanu pri Janezu Pavlu II.

Zakaj vse te omembe? Ruska politika včeraj in danes teži za odprtjem v zahodno Evropo. Od časov Petra Velikega, ki je prvi odprl Rusiji vrata Zahoda in njegove kulture, je prešlo že dobrih dve sto let. Vsekakor pa je to obdobje v bistvu le malo pomenilo za neko širšo demokratizacijo Rusije in njene miselnosti. Peter Čadajev, filozof 19. stoletja, ki je hotel odpreti Rusijo Evropi, je med drugim zapisal, da je ruska duša prostrana, kot njena zemeljska razsežnost. Malo kasneje je globoko odprl okna ruske duhovnosti Evropi Vladimir Solovjev, ki je zlasti iskal zblizanja ruske Cerkve z rimsko. Še in še bi lahko naštevati taka in podobna zlasti miselna iskanja ruskih mislecev in kulturnikov (prej kot politikov) usmerjenih zlasti v odnose z zahodno Evropo in njeno kulturo.

Boljševiška revolucija in za njo skoraj sedemdesetletni okosteneli režim je marsikdaj te težnje in iskanja popolnoma uničil. Spominjam se, ko sem se pred tridesetimi leti udeležil Svetovne razstave EXPO v Bruslju in obiskal ruski paviljon; vprašal sem po raznih filozofskih delih, med drugimi prej omenjenega Solovjeva. Odgovorili so mi nekako takole: a, to pa je idealistični filozof (in torej zanj ni mesta na uradnem razstavišču sovjetske kulture!)...

dalje na 8. strani ■

Odprla se je nova stran v zgodovini človeštva

Razvoj dogodkov v vzhodni Evropi je tako nagel, da ga še tako natančen in marljiv kronist nikakor ne more v celoti beležiti. Vsekakor drži predvsem tole: celotna idejnopolična zgradba, ki se je še pred nekaj leti zdela povsem trdna in monolitna, se je hudo zamajala v samih temeljih in se začela tudi rušiti. »Perestrojka« in »glasnost« Mihaila Gorbačova sta najprej močno zamajali temelje lastne hiše, Sovjetske zveze, njuna prenovitvena moč pa se je nato razširila na »satelitske države« in v vzhodni Evropi. Poljaki so sicer časovno nastopili pred razdobjem »perestrojke«, toda njihova »Solidarnost« po vsej verjetnosti ne bi imela tolikšnega uspeha, če ne bi bilo Gorbačova in njegovega prenovitvenega gibanja.

Dejstvo je, da ima danes Poljska ministrskega predsednika, ki je katoličan in ne komunist, da so nastale velike razpoke v berlinskem zidu in da je v Vzhodni Nemčiji zašel pod pritiskom ljudskih množic v velikansko krizo tamkajšnji komunistični režim, da je med Avstrijo in Češkoslovaško bila odstranjena »železna zavesa« in da se ljudje ne zadovoljujejo s sicer korenitimi spremembami v praški vladi ter odločno terjajo svobodne volitve, da je madžarska komunistična partija že spremenila ime in tudi vsebino svojega programa, do globokih sprememb pa je prišlo celo v Bolgariji. Prav te dni smo dalje doživeli, da je Varšavski pakt, katere države članice so se sestale po povratku Mihaila Gorbačova s srečanja z ameriškim predsednikom na Malti, uradno obsodil vojaško zasedbo Češkoslovaške leta 1968, s čimer je bilo konec »češkoslovaške pomladi« in tudi »socializma s človeškim obrazom«.

Danes je dejansko nemogoče predvideti, kako se bodo razvijali dogodki v celotnem vzhodnem taboru, še posebej pa v posameznih državah tega tabora. Vprašanje je celo, ali je sploh še upravičeno govoriti o vzhodnem taboru, glede na to, da čedalje bolj primanjkuje »cimenta«, ki je združeval ta tabor. Komunistem se je namreč izkazal ne samo za utopijo, temveč se je prizadevanje za njegovo uveljavitev sprevrglo v pravo pravcato trinoštvo, ki ga, kot kažejo dnevni dogodki, še najbolj odločno odklanjajo tisti sloji, katerim naj bi bil najprej namenjen, se pravi ljudske in delavske množice.

Lahko si predstavljamo, kolikšno razočaranje je moralo zavladati med tistimi, ki so v to utopijo ne samo verjeli, temveč so zanjo tudi trpeli in žrtvovali ves svoj um in svoje srce!

Obisk, ki ga je pred dnevi opravil v Italiji Mihail Gorbačov, bo po vsej verjetnosti še pospešil prenovitveni proces v celotnem »sovjetskem imperiju«, tako da bo svet morda celo čez noč postavljen pred dejstvi, ki si jih zdaj ne more predstavljati še tako bujna domišljija. Gorbačov je v Italiji predvsem predlagal sklicanje nove helsinške konference, ker da se je vsebina prve nekako že preživela (Od prve helsinške konference bo prihodnje leto poteklo samo 15 let). Na novi konferenci bi morali predvsem vzeti na znanje stanje, kakršno je nastalo v Evropi v zadnjem času in verjetno še natančneje opredeliti zlasti poglavje o spoštovanju človekovih pravic.

Toda obisk Mihaila Gorbačova v Italiji pojde v zgodovino predvsem zaradi sreča-

dalje na 2. strani ■

Slovenska skupnost nadaljuje pogovore

Sklic zbora slovenskih izvoljenih političnih predstavnikov v Italiji in vladni zakonski osnutek za zaščito slovenske narodnostne skupnosti sta bila osrednji točki obširnega razgovora med zastopniki deželnega tajništva Slovenske skupnosti in Slovenske komisije Komunistične partije Italije v ponedeljek, 4. decembra v Nabrežini.

Po uvodnih besedah deželnega tajnika Ssk Iva Jevnikarja o nizu dvostranskih srečanj, ki jih ima Slovenska skupnost s slovenskimi komponentami za izpeljavo zamisli o zborovanju izvoljenih predstavnikov, je načelnik Slovenske komisije KPI

Miloš Budin poudaril pomen takega izraza akcijske enotnosti, ki bi v času razprave o vladnem osnutku pokazal na zahteve slovenskega prebivalstva. Senator Stojan Spešič pa je spregovoril o zakonodajnem postopku in razmerah v komisiji za ustavna vprašanja senata.

V razpravo so posegli deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar, Boris Iskra in Ravel Kodrič za KPI pa še deželni predsednik Ssk Marjan Terpin, Andrej Bratuž in Antek Terčon. Zamisel o sklicu izvoljenih predstavnikov, h kateremu bi povabili

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 10. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Vesele sanje« (Vlado Vukmirović - Zora Tavčar); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Ko zgodovina zazveni; 12.30 Glasbena medigra; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.40 V studiu z vami: Sergej Verč; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 11. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz četrtkovih srečanj: In exilium; 9.30 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Poje zbor Jacobus Gallus; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Mojster, nikar!«; 14.30 Gospodarska problematika; 15.10 Ekologija — danes za boljši jutri; 16.00 Slovenski glasbeni dnevi 1989; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 12. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Italijanski kantavtorji; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.40 Mešani zbor Standrež; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Slovenski glasbeni dnevi 1989; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 13. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.40 Pevska skupina Števerjan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kaj je v ribičevi mreži?«; 14.3 Na goriškem valu; 16.00 Kitarist Igor Starc v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 14. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.25 Beležka; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Dekliški zbor Devin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Četrtekova srečanja: Jugoslavija 1918-1941; 15.40 Lahka glasba raznih narodov; 16.00 Dekliški zbor Cantairi Oga Atha Cliath iz Dublina na Irskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 15. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Folklor jugoslovanskih narodov; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Mešani zbor Pod lipo iz Špetra; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Črno na belem«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Koncert nagrajencev letošnjega mednarodnega violinskega tekmovanja »Premio Rodolfo Lipizer« v Gorici; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 16. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Repentator, glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe: čembalistka Dina Slama; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Moški zbor Novi Sv. Anton iz Trsta; 12.50 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Odprla se je nova stran v zgodovini...

■ nadaljevanje s 1. strani

nja dne 1. decembra v Vatikanu. Tu sta si stisnila roki papež Janez Pavel II., ki je Poljak, in predsednik Sovjetske zveze ter glavni tajnik sovjetske komunistične partije Mihail Gorbačov, ki je Rus. Ta je dan pred zgodovinskim srečanjem v govoru na rimskem Kapitolu dejal, da »moralne vrednote vere morejo služiti tudi prenovi v Sovjetski zvezi«, s čimer je bila spravljen v staro ropotarnico znana komunistična trditev, češ da je vera »opij za ljudstvo«, na kateri je dejansko temeljilo sovraštvo komunizma do vere. Sovjetski predsednik je zagotovil, da bodo v Sovjetski zvezi z zakonom uredili vprašanje svobode veroizpo-

vedi in da bodo pristojni uradi uredili vprašanje rednih odnosov med Sveto stolico in sovjetsko državo. Papež pa je bil povabljen, naj obišče Sovjetsko zvezo. Srečanje v Vatikanu gotovo predstavlja začetek nove dobe v zgodovini človeštva.

Vrhunsko srečanje na Malti med Bushem in Gorbačovom lahko smatramo, za nadaljevanje obiska v Italiji, saj sta voditelja obeh velesil potrdila voljo do sodelovanja in do ureditve tistih vprašanj, ki še najbolj skrbijo miroljubne ljudi. Tu gre v prvi vrsti za problem razoroževanja. Srečanje na Malti pa je bilo dejansko priprava na novi vrh, ki bo sredi prihodnjega leta v Združenih državah.

Tržaška Ssk zelo kritična do vladnega osnutka za zaščito slovenske manjšine

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu je razpravljal o vladnem zakonskem osnutku za zaščito slovenske manjšine. Po daljši in poglobljeni razpravi je bilo sprejeto stališče, po katerem tržaška Slovenska skupnost zelo kritično ocenjuje besedilo, ki dejansko zmanjšuje stopnjo zaščite, kot jo za tržaško pokrajino jamčita Posebni statut, priložen Londonskemu memorandumu, in Osimski sporazum. Tako je v resoluciji poudarjeno, da prihaja do grobe omejevanja individualnih pravic, med temi rabe jezika v odnosu z oblastmi, ki je zajamčena ne le po mednarodnih sporazumih, ampak tudi po ustavi, kot se je leta 1982 nedvoumno izreklo ustavno sodišče.

Slovenska skupnost — je rečeno v resoluciji — si bo prizadevala, da bi prišlo do spremembe besedila v parlamentu, v nasprotnem primeru pa bo prisiljena poseči na mednarodni ravni, da doseže spoštovanje mednarodnih dogovorov, ki jih je podpisala Italija.

Poleg tega resolucija omenja druge vidike življenja in dela manjšine in ugotavlja, da je po eni strani pozitivno dejstvo, da je vlada končno sprejela osnutek zaščitnega zakona in s tem priznala obstoj manjšinskega vprašanja ter željo, da se to vprašanje reši. Po drugi strani pa je ta osnutek omejevalen, tako kar zadeva ozemlje, na katerem se zaščita uveljavlja, kot tudi kar zadeva posamezna področja družbenega in gospodarskega življenja narodnostne skupnosti, saj ne vsebuje določil oземeljske in gospodarske zaščite, ki so temeljnega pomena za zagotovitev obstoja in razvoja manjšine.

Ssk NADALJUJE POGOVORE

■ nadaljevanje iz strani 1

tudi druge slovenske zastopnike, za njegova stališča pa bi lahko predlagali tudi solidarnost večinskih predstavnikov, je tako dobila že podrobnejše obrise, ki jih bodo morali izvoljeni predstavniki še poglobiti.

ODMEVI NA VLADNI OSNUTEK

Deželno vodstvo republikanske stranke je 4. t.m. na tiskovni konferenci v Trstu ostro nastopilo proti vladnemu osnutku o zaščiti slovenske manjšine. 19. decembra bo šla delegacija te stranke v Rim, kjer bo o svojih stališčih informirala vsedržavnega tajnika La Malfo in republikanske parlamentarce. Deželni tajnik Giuseppe Esposito je izjavil, da stranka zahteva le poenoteno besedilo dosedanjih določil. Bivši poslanec Di Re pa je nastopil proti ukrepom v videmski pokrajini in v rajonskih svetih tržaške in goriške občine.

Tržaški pokrajinski svet bo v kratkem razpravljal o Maccanicovem osnutku. Na zadnji seji je svetovalec Slovenske skupnosti Harej očital sedanji večini, da se zapira pred slovensko stvarnostjo. Namesto slovenskega zastopnika Maria Gregoriča je bil, na primer, zdaj imenovan v deželni center za kmetijsko eksperimentiranje neki italijanski strokovnjak. Glede pokrajinske

konference v kmetijstvu pa je Harej ponovil kritiko, da so bila vabila le v italijanščini. V svojem nastopu se je tudi spomnil rajnega kulturnega delavca in ustvarjalca profesorja Josipa Tavčarja.

V Gorici sta proti zaščitnemu zakonu nastopila pokrajinsko vodstvo socialnodemokratske stranke in Lega nazionale.

V Bocnu, kjer je bilo mednarodno zasedanje manjšin, pa je bila sprejeta resolucija prof. Sama Pahorja, ki zahteva bistvene spremembe vladnega zaščitnega osnutka ter obsoja sedanje besedilo.

Slobodan Milošević je tudi uradno predsednik srbske republike. Beograjska skupščina je dejansko vzela na znanje rezultat volitev, na katerih je Milošević prejel ogromno večino glasov. V svojem nastopnem govoru je potrdil blokado Slovenije in zahteval odstranitev sedanjega slovenskega političnega vodstva.

Na Filipinih se je ponesrečil poskus državnega udara

Glavnina upornih vojakov, ki je skušala na Filipinih z državnim udarom prisiliti predsednico Aquinovo k odstopu, se je predala, vendar se upor nadaljuje v vojaškem oporišču Mactan 560 kilometrov daleč od Manile. Vodja upora, neki general letalstva, je napovedal, da bo v primeru napada redne vojske razstrelil oporišče z vsemi vojaškimi letali v njem.

Skupine upornikov so še v pokrajini Makati. Do hude bitke je prišlo v oporišču Camp Reginaldo. Tam se je predalo 600 upornikov. Skupno je zaradi upora izgubilo življenje 64 ljudi, 500 pa jih je ranjenih. Te dni so ponovno odprli mednarodno letališče v Manili. Filipinski notranji poleti pa so še vedno prekinjeni. Tudi šole so za-

prte, v uradih in tovarnah pa so obnovili delo. Vojaška policija je preprečila atentat, ki ga je naklepal neki podčastnik. Skušal je namreč nastaviti peklenjski stroj v prostorih, kjer bi morala malo kasneje nastopiti na tiskovni konferenci obrambni minister Ramos in poveljnik glavnega stana filipinske vojske general De Villa.

Do atentata pa je prišlo v filipinski osrednji banki v Manili. K sreči ni bilo žrtev.

Po podatkih, ki jih je navedel predsednik senatne obrambne komisije Maceda se je poskusa državnega udara skupno udeležilo pet generalov, 30 častnikov in kakih šest tisoč podčastnikov in vojakov. Med

dalje na 7. strani ■

ZBOROVANJA NI BILO

Dne 1. decembra, na obletnico ustanovitve prve jugoslovanske države, ni bilo napovedanega in že odpovedanega »mitinga resnice« v Ljubljani, pa tudi v Beogradu so se pri odboru za vrnitev Srbov in Črnogorcev na Kosovo odločili za drugačno obliko protesta proti Sloveniji, ki naj bi grobo kršila človekove pravice. Na trgu Revolucije v Ljubljani se je sicer 1. t. m. zbrala gruča zborovalcev. Organi javnega reda niso imeli hujših težav, čeprav so zaradi kričanja in zmerjanja pridržali 13 oseb. Vse je v popoldanskih urah sodnik za prekrške obsodil na denarne kazni, ker so se udeležili nedovoljenega mitinga. Med pridržanimi so bili tudi štirje pravoslavni duhovniki iz Zagreba, zaradi česar je srbska pravoslavna Cerkev poslala predsedstvu Jugoslavije oster protest.

V Srbiji se medtem še stopnjujejo pritiski. K pozivu Srbske socialistične zveze delovnega ljudstva za prekinitev gospodarskih in političnih odnosov s Slovenijo sta pristopili še sorodni organizaciji iz obeh avtonomnih pokrajin. V prostorih Srbske gospodarske zbornice je bilo zasedanje 130 direktorjev največjih srbskih podjetij, ki so se zavzeli za takojšnjo prekinitev gospodarskega sodelovanja s Slovenijo. V Ljubljani pa je predsednik vlade Dušan Šinigoj o napovedi ekonomske blokade dejal, da bo slovenski odgovor še večje odpiranje na jugoslovansko tržišče kakor tudi v svet.

RUGGIERO IN SLOKAR

V Beogradu je zasedala mešana italijansko-jugoslovanska komisija. Sejo sta vodila italijanski minister za zunanjo trgovino Ruggiero in jugoslovanski minister za prevoze Slokar. Na tiskovni konferenci ob koncu del sta ministra spregovorila o glavnih točkah, ki jih je komisija vzela v pretres. V ospredju so bili predvsem prevozi, železniški in cestni. Ruggiero je podčrtal načrt za zgradnjo jadranske avtoceste. Potrdil je, da bo Italija prispevala 6 milijard lir za študijo. Za odseka Razdrto - Sežana - Vrtojba pa je v isti namen Italija določila 5 milijard lir. Ministra Ruggiero in Slokar sta potem povedala, da je bila ustanovljena nekakšna italijansko-jugoslovanska podjetniška skupnost. Do prvega zasedanja te skupine, v angleščini business group, bo prišlo v Jugoslaviji. Komisija je tudi razpravljala o zgradnji električnih central, ki naj bi na jugoslovanskih tleh delovale s sovjetskim plinom. Del energije naj bi izvažali v Italijo. Na zasedanju je — kot sta povedala Ruggiero in Slokar

Ruggiero je ob koncu izrekel zadovoljstvo nad razvojem odnosov med Italijo in Jugoslavijo, opozoril pa je tudi na negativno točko: trgovinska bilanca ne zadovoljuje Italije, ker je jugoslovanski uvoz prešibak.

Podpisani protokol o gospodarskem sodelovanju predvideva na raznih področjih začetne investicije za okrog tisoč milijard lir.

HVALE VREDNA POBUDA

Na tiskovni konferenci v Trstu so v petek, 1. t. m., predstavili knjigo »Prisotnost in prispevek slovenske kulture v Trstu«, ki sta jo izdali Deželni zavod za pospeševanje javne vzgoje IRRSAE in »Skupina-85«. Publikacija obsega osem predavanj, ki so jih univerzitetni profesorji, zgodovinarji in kulturni delavci imeli v okviru izpopolnjevalnih tečajev za srednješolske profesorje.

V uvodnih besedah je univerzitetni profesor Giovanni Micoli izrazil nujnost, da se odstranijo pregrade, ki še vedno loču-

jejo tu živeči etnični skupnosti. Profesor na tržaški univerzi je podčrtal protislovje, saj bi želel Trst biti v srednjo Evropo odprto mesto, po drugi strani pa ne zna vrednotiti kulturnega bogastva Slovencev.

Knjiga je izšla v 1300 izvodih, razdelili pa jo bodo vsem tržaškim šolam in bo služila kot izobraževalno čtivo, namenjeno tržaškim profesorjem. O knjigi so 1. t. m. spregovorili tudi bivši glavni urednik tržaškega dnevnika Il Piccolo Luciano Ceschia, prof. Pavle Merku in prof. Giorgio Depangher.

Informativni bilten Kulturnega doma v Gorici

Osma razstavna sezona Galerije Kulturnega doma se je pričela konec novembra z osebno razstavo slikarja, umetnostnega kritika in publicista Fulvia Monaia, ki nam je predstavil organski pregled svojih del, nastalih v dvajsetletju od leta 1969 do leta 1989. Kot vse razstave prejšnjih let se je tudi Monaieva upravičeno vklopila v programske smernice, za katere smo se od vsega začetka zavzeli v Kulturnem domu v težnji po ovrednotenju vseh tistih pobud in dejavnosti, ki služijo vzpostavljanju vedno tesnejših in koristnih stikov ter povezav med različnimi narodnostnimi sestavinami naše dežele in obmejnih področij. Ne gre samo za politiko in gospodarstvo, temveč tudi za kulturo v okviru vsega, kar že bližnje in ne več utopične »skupne evropske hiše«.

V skladu s temi cilji je Galerija Kulturnega doma pripravila v preteklih letih številne osebne in skupinske razstave, na katerih so našli svoj prostor predvsem slovenski umetniki z obeh strani meje (Bambič, Bevčar, Cej, Černigoj, Jusa, Kosič, Lukežič, Nanut, Palčič, Raza, Saksida, Vecchiet ter Jemec, Pirnat, Rijavec, Slana Tisnikar, Zupet, i.d.r.), italijanski umetniki iz naše dežele (Milani, Puddu, i.d.r.) in umetniki drugih narodnosti (Anderle). Priredili smo tudi skupinske razstave, na katerih so nastopali skupno italijanski in slovenski umetniki. V ta seznam spadajo razstave Laboratorio 7, 2 X GO v spomin Silvestra Komela in Tina Piazze ter razstava v Saksidov spomin. Zvesti lastnemu izročilu smo letošnjo sezono otvorili z razstavo posvečeno Monaiu, sledil pa bo goriški slovenski slikar Klanjšček, ki se veže na domačo briško krajino, nato akademski slikar Franc Novinc, krajnarka Fanči Gostiša iz Idrije, slikar in graver Stane Žerko iz Škofje Loke ter fotograf Eugen Baučar iz Pariza.

Spored prireditev v decembru

11. (ponedeljek) ob 18. uri: Otvoritev razstave fotografa Eugena Baučarja iz Pariza. Prireditelj: Kulturni dom in Kinoatelj.

13. (sreda) ob 18. uri: Predavanje. Prireditelj: Confconsumatori.

14. (četrtek) ob 20.30: Kinoatelj - Gorica Kinema '89. Film: »Skrivnostni vlak« - ZDA '89. Režija: Jim Jarmusch.

15. (petek) ob 20.30: Novoletni koncert »Voščila v glasbi«. Nastopa: »Oktet vrtnica« iz Nove Gorice. Prireditelj: Kulturni dom in ZSKD.

16. (sobota) ob 17. uri: Novoletno srečanje starejših občanov. Prireditelj: Rajonski svet. Svetogorska ulica / Placuta.

18. (ponedeljek) in 19. (torek) ob 20.30: Gledališka predstava »Lepo je v naši domovini biti« - Marij Čuk. Režija: Jože Babič. Prireditelj: Slovensko Stalno Gledališče iz Trsta.

20. (sreda) ob 16. uri: Naš vrtiljak 3 - Program za najmlajše. Prireditelj: ZSKD, Dijaški dom in Kulturni dom.

21. (četrtek) ob 20.30: Kinoatelj - Gorica Kinema '89. Film: »Ljubezni v teku« - Italija '89. Režija: Giuseppe Bertolucci.

22. (petek) ob 18. uri: Revija gojencev Glasbene matice. Prireditelj: Glasbena matica - Gorica.

28. (četrtek) ob 20.30: Kinoatelj - Gorica Kinema '89. Film: »Bila je odsotna« - VB '89. Režija: Peter Hall.

31. (nedelja) ob 21. uri: Povratek v ... '90. Prireditelj: SMReKK.

Občinski svet v Sovodnjah

V četrtek, 30. novembra, se je sestal sovodenjski občinski svet. Med drugim je razpravljal o načrtu knjižnice, ki jo namevajo urediti v bodočem socialnem centru, oziroma v bivši Kodermačevi hiši v Sovodnjah. Stroški znašajo 127 milijonov lir, deželna uprava pa zahteva dodatno dokumentacijo za financiranje iz posebnega sklada. Svet je nato odobril načrt za okrepitev vodovodnega omrežja v občini. Dela bodo opravili postopno; najprej bodo uredili vodovod od Vrha do Rubij oziroma Gabrij. Stroški znašajo 130 milijonov.

Občinski svet je zatem razpravljal o obračunu za leto 1987 in spremembah proračuna za leto 1989. Svetovalec Branko Černic je zahteval, naj odbor čimprej pripravi in dostavi svetovalcem poročilo o stanju proračuna, o katerem je govor na skoraj vsaki seji. Svet je odobril prodajo juserskega zemljišča na Peči po 20 tisoč lir za kv. m., kot je določil pristojni deželni urad. Svetovalec Černic je pri tem predlagal, naj se izdela mapa juserskih zemljišč v občini. Socialni delavki, ki skrbijo za ostarele ljudi na domu, je svet podaljšal pogodbo glede nadur, pri čemer je bilo rečeno, da bo socialna delavka prej ali slej prešla v sklop Krajevne zdravstvene enote.

Podjetje z Vrha Dominik Juren bo na pokopališču v Sovodnjah uredilo mrtvaško vežo za potrebe vse občine, kot predvidevajo predpisi. Stroški znašajo 14 milijonov lir. Kraška gorska skupnost bo baje krila stroške (102 milijona lir) za preureditev zgradbe, v kateri ima svoje prostore Kulturno društvo Vipava na Peči. Načrt je izdelal geometer Jordan Vižintin.

Občinski svet je nakazal finančne pripevke naslednjim kulturnim in športnim društvom: KD Skala (Gabrije) 1.600.000 (lani 1 milijon); KSD Danica (Vrh) 1 mi-

lijon 100 tisoč lir (lani 1 milijon); KD Sovodnje 1.350.000 (lani 50 tisoč več); zbor Rupa-Peč 1.250.000 lir (1.300.000); KSD Vipava (Peč-Rupa) 1.700.000 lir (kot letos) sekcija krvodajalcev 300.000 lir (kot lani); sekcija ANPI, Gabrije-Rupa-Peč 100.000 lir (lani isto); ANPI, Sovodnje 100.000; ŠD Sovodnje 3.500.000 lir (3.200.000); SZ Soča 2.000.000 lir (1.800.000); SZ ribičev Vipava 200.000 lir.

Sledila je razprava o peticiji sovodenjskih občanov, naj se v občini odpre lekarna. Svet je naročil županu, naj peticijo in resolucijo občinskega sveta posreduje Krajevni zdravstveni enoti.

Svet je tudi razpravljal o prošnji Posojilnice v Sovodnjah za odkup občinskega

dalje na 7. strani ■

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Marij Čuk

LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI Krstna uprizoritev

Premiera v četrtek, 7. decembra, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. Abonma RED A.

Ponovitve:

v soboto, 9. decembra, ob 20.30 - Abonma RED B
v nedeljo, 10. decembra, ob 16. uri - Abonma RED C

v sredo, 13. decembra, ob 20.30 - Abonma RED D
v četrtek, 14. decembra, ob 20.30 - Abonma RED E

v soboto, 16. decembra, ob 20.30 - Abonma RED F
v nedeljo, 17. decembra, ob 16. uri - Abonma RED G

Ponovitvi v Kulturnem domu v GORICI:

v ponedeljek, 18. decembra, ob 20.30 - Abonma RED A

v torek, 19. decembra, ob 20.30 - Abonma RED B

Ssk v ČEDADU

V Čedadu so se pred dnevi srečali predstavniki slovenskih kulturnih društev videmske pokrajine in deželnega vodstva Slovenske skupnosti. Razpravljali so o vladnem osnutku zaščitnega zakona za Slovence, ki ga je pripravil minister Maccanico in ki ga je treba ravno glede Slovencev v videmski pokrajini bistveno popraviti.

Predstavniki Ssk Ivo Jevnikar, Aleš Lokar in Marij Maver so obrazložili zamisel o sklicu vseh slovenskih izvoljenih predstavnikov, ne glede na stranko ali pokrajino, katerima pripadajo, da bi oblikovali skupno stališče o zaščitnem zakonu.

Zastopniki slovenskih kulturnih društev v videmski pokrajini so podprli zamisel. V razpravo so posegli Viljem Černo, Maurizio Namor, Pavel Petričič, Jole Namor in Lorenzo Zanutto, ki so izrekli vrsto predlogov za učinkovit, enakopraven in ploden potek zborovanja.

NOVA GLEDALIŠKA PREDSTAVA ZA OTROKE

V repertoarju Slovenskega stalnega gledališča za sezono 1989/90 je tudi Egnerjeva mladinska igra »Razbojniki iz Kardemomme«, zamišljena kot predstava na velikem odru. To vsekakor hvalevredno dejstvo je zaradi zasedenosti odra in številne skromnosti ansambla prisililo gledališko vodstvo, da planira uprizoritev na pomlad. Ker pa se zaveda, da so decembrski dnevi otrokom še posebno dragi, je sklenilo, da prispeva k njihovi prazničnosti z dodatnim, uprizoritveno sicer neprimerno skromnejšim, ne pa manj pristranim projektom: za šole je pripravilo rusko pravljico »Pojdi ne vem kam«. Za priredbo in režijo je poskrbel Marko Sosič, lutke je izdelala Giuliana Gerdol, v številnih vlogah, kot pripovedovalki in animatorki lutk pa nastopata Lučka Počkaj in Alda Sosič.

Premierska izvedba pravljice je bila v sredo, 6. t.m. v tržaškem Kulturnem domu. V naslednjih dneh jo bodo prikazovali po šolah v tržaški okolici, na Goriškem in v Špetru Slovenov.

SLOVENSKI KAPUCIN NA STARI GORI

Na sloviti Marijini božji poti na Stari gori nad Čedadom že celo vrsto let ni bilo slovenskega spovednika. Ker pa to romarsko svetišče obiskujejo ne le Benečani, ampak tudi številni slovenski verniki iz Soške doline in Tolminske ter iz notranjosti Slovenije, je videmski nadškof Battisti prosil, da bi pristojni kapucinski predstojniki poslali na Staro goro patra, ki bi skrbel za slovenske romarje. Prošnja je bila sprejeta in že nekaj časa deluje na Stari gori slovenski kapucin Vladimir Klemenčič.

Benečani upajo, da se bo pater Klemenčič vključil tudi v delo po raznih farah v Nadiških dolinah.

—o—

Zaradi prepovedi nočne vožnje tovornjakov po avstrijskih cestah je od 1. t.m. na vseh mejnih prehodih z Italijo velikanška zmeda. Avstrijci pa pravijo, da prepovedi ne bodo preklicali.

Pesmi zatiranih narodov v Nabrežini

Nabrežinska občinska telovadnica se je v nedeljo, 3. t.m., spremenila v prizorišče enkratnega glasbenega in kulturnega dogodka. Devinsko-nabrežinska občinska uprava je povabila v goste mešani pevski zbor »Rož« iz Št. Jakoba v Rožu, ki je tudi v Nabrežini predstavil stilni koncert s pomenljivim naslovom »Ponižani in razžaljeni — pesmi zatiranih narodov«. Gre za koncert, s katerim je pevski zbor »Rož« upravičeno žel lepe uspehe ne le na Koroškem, v Ljubljani, na Jesenicah in lani na koroških kulturnih dnevih v Trstu in Gorici, ampak tudi v številnih drugih krajih Avstrije in Nemčije.

Pevci in pevke so v prvem delu pod vodstvom dirigenta Lajka Milisavljeviča zapeli deset pesmi, posvečenih prav tolikim evropskim narodom. Slišali smo pesem Severnih Frizijcev, škotsko pesem in še pesmi, ki so predstavljale Irce, Korzičane, Ladince, Furlane, Gradišanske Hrvatke, Madžare, Makedonce, zatirane Slovence pa so predstavili z znano benečansko »Oj, božime«.

Drugi del sporeda je bil bolj razgiban.

Scena se je stalno spreminjala in pevci so ob petju, glasbeni spremljavi in plesu predstavili trpljenje, upor in upanje Palestincev, Armencev, Kurdiv, Eritrejcev, staroselcev z afriškega juga in filipinskih ter avstralskih staroselcev, pa še južnoameriških in severnoameriških Indijancev, Inuitov in Romov. Pri tem naj povemo, da so vsak narod predstavili tudi z diapozitivi in kratkim opisom, kar je gotovo vzbudilo zanimanje med občinstvom.

Režiserju Marjanu Stickerju moramo ponovno čestitati ob originalni zamisli, pevovalji in pevcem pa priznati veliko požrtvovalnost in vztrajnost pri pripravi tega koncerta.

Zelo posrečeno se je ta stilni koncert končal tako, da so pevci in pevke porušili ograje, ki so jih oklepale med petjem in da so se pomešali med občinstvo. Vse to med petjem Zdravljice, ki so ji udeleženci večera prisluhnili stoje, marsikdo pa je spontano pomagal, tako da je slovenska himna zazvenela bolj praznično in slovesno ter prepričano, saj je odražala voščila in želje prisotnih.

Slovenska skupnost proučila stanje v občini Devin-Nabrežina

Prejšnji teden se je v Šempolaju sestal širši odbor devinsko - nabrežinske sekcije Slovenske skupnosti. Tajnik Antek Terčon je v daljšem poročilu poglobljeno proučil splošno politično stanje v občini, s posebnim poudarkom na dogajanja po odstopu socialistov iz večine v občinskem svetu. Kot znano, sedanja občinska uprava nima večine, a je bilo kljub hudim težavam doseženih več pomembnih uspehov tako na političnem kot na upravnem področju. Po zaslugi svetovalske skupine Slovenske skupnosti, z županom Brezigarjem na čelu, si je občina Devin Nabrežina pridobila u-

POMEMBEN DAN ZA ŠKEDENJ

V Škedenju je bila nedelja, 3. t.m., pomemben dan. Za slovensko prebivalstvo je bil dan ohranjanja tradicije in narodnih vrednot, za italijansko prebivalstvo ali za vsaj del Škedenjcev pa je bila morda priložnost, da so se zazrli v preteklost in odkrili svoje korenine.

Ob 150-letnici sedanje cerkve svetega Lovrenca je izšla nova knjiga kaplana Dušana Jakomina o zgodovini škedenjske cerkve.

Že dopoldne je bila po maši pred zvonikom občutena slovesnost, med katero so zasadili lipo, ki so jo poimenovali »lipa zvestobe«. Ob njene korenine so v neprodušni posodi shranili pergament s podobi vseh, ki jim je draga slovenska preteklost Škedenja. Mlado drevesce je blagoslovil kaplan Jakomin, navzoči pa so zapeli »Zdravljico« in v pozdrav zasajenemu drevescu še Jenkovo »Lipo«.

Pri popoldanski predstavitvi knjige sta sodelovali obe narodni skupnosti, saj je knjiga namenjena tako Slovencem kot Italijanom. Avtor Dušan Jakomin je poskrbel, da je knjiga »Cerkev v Škedenju« izšla strogo dvojezično.

Prisotne je uvodoma nagovoril domači župnik Claudio Valle, sledil pa je nastop italijanskega mladinskega pevskega zbora, ki ga vodi Alessandra Ramani. Zbor je pel v prezbitariju in v glavnem podal vrsto liturgičnih pesmi italijanskih sodobnih avtorjev. Sledila je slovesna predstavitev knjige. Podrobno je njeno vsebino in sporočilo razčlenil prof. Marijan Kravos, v italijanščini pa je o knjigi in avtorju spregovoril prof. Ruggero Paghi, ki je med drugim poudaril povezanost Škedenjcev ter istočasno različnost, ki se kaže kot kulturna obogatitev.

gled tudi izven svojih meja, kot nazorno kaže eksperimentalni pouk v slovenskem otroškem vrtcu, ki ga financira Evropska skupnost, kar je gotovo lepo priznanje. Zagotovljena so dalje sredstva za metanizacijo celotne občine in dela za izvršitev tega programa že lepo napredujejo. Vse kaže, da bo že prihodnje leto prišlo do prvih priključkov, tako da bo devinsko-nabrežinska občina prva izmed manjših občin na Tržaškem imela metan. Omeniti je treba dalje Kulturni dom na nabrežinskem trgu, katerega načrti so že vloženi in bodo prva dela kmalu oddana na dražbi.

Občinska uprava je sklenila poveriti skrb za čiščenje občinskih cest in gredic zadrugi, ki so jo ustanovili domačini. Ta zadruga je že opravila nekaj manjših podobnih del. V javnosti še široko odmeva vprašanje ureditve Selsjanskega zaliva. Slovenska skupnost meni, da je bil predložen načrt, katerega izvedba more primerno ovrednotiti ta del obale, ne da bi pri tem imele najmanjšo škodo že pridobljene pravice domačinov. Občinski upravi je bilo med drugim zagotovljeno, da bosta obe pomorski društvi, Čupa in Pietas Julia imeli samostojen sedež in je domačinom zajamčen prost dostop do obale, medtem ko se bo povečal prostor za kopanje. Po obsegu in važnosti načrt za ureditev Selsjanskega zaliva presega občinski in celo deželni okvir, zaradi česar bo treba pri njegovem izvajanju skrbno paziti, da se bodo natančno spoštovale prevzete obveznosti.

Med razpravo, ki so se je udeležili mnogi člani, je prišla do izraza ostra kritika na račun pokrajinske uprave, ki da ne skrbi za vzdrževanje svojih cest. Neodločljiva je tudi izgradnja nadvoza za Šempolaj, kot je žal še vedno nerešeno vprašanje izgradnje novega opornega zidu na cesti v neposredni bližini Mavhinj. Župan Brezigar je zagotovil, da bo ponovno posredoval pri pokrajinskem odborniku, ki je odgovoren za javna dela.

Tajnik Antek Terčon je omenil tudi priprave na spomladanske občinske volitve. Poudaril je, da se Slovenska skupnost nahaja pred hudo preizkušnjo, saj bo morala potrditi in okrepiti svoje predstavništvo v občinski upravi. V tej zvezi je bilo med drugim sklenjeno, naj se začnejo pogovori z vsemi demokratičnimi strankami v občini, da se po možnosti odpravijo ne sporazumi in se preprečijo nepotrebni napadi in polemike, ki gotovo ne koristijo domačinom.

BREZIGAR POČASTIL SPOMIN JOSIPA TAVČARJA

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je na seji deželnega sveta dne 29. novembra počastil spomin prof. Josipa Tavčarja, ki je iznenada umrl 27. novembra. Brezigar je zlasti osvetlil delo, ki ga je rajnik opravljal kot odličen kulturni delavec, zlasti kot predsednik Slovenskega stalnega gledališča. Ugotovil ie, kako je pod njegovim predsedstvom prišlo do javnega priznanja te pomembne ustanove ter še zlasti opozoril na stalno in trajno Tavčarjevo zavzemanje, da bi Italijani poznali slovensko kulturo in Slovenci italijansko. Brezigar je končno omenil, da je bil Tavčar tudi predsednik Slovenskega zavoda za poklicno izobraževanje in tako skrbel, da se odpravlja vrzel, ki nastaja glede na dejstvo, da javne ustanove ne zagotavljajo slovenski mladini pouka v materinem jeziku, ko gre za njihovo poklicno usposabljanje.

40 LET MOŠKEGA ZBORA »VESNA« V KRIŽU

Moški pevski zbor »Vesna« je v nedeljo, 3. t.m., v domu Alberta Sirk v Križu slavil 40-letnico svojega delovanja. Zbor, ki ga zadnja leta vodi Ivo Lešnik, se je predstavil z zanimivim in svežim sporedom, pri jubilejnem koncertu pa je sodeloval tudi dekliški zbor »Vesna«, ki ga vodi Bogdan Kralj. Priložnostni govor je pred polno dvorano imel domači kulturni delavec Sandor Tence. Ob tej priložnosti so nekaterim pevcem podelili tudi srebrne in zlate Gallusove značke za njihovo dolgoletno sodelovanje pri zborovski dejavnosti v vasi.

UMRLA JE SLAVA MEZGEC

V ljubljanski bolnišnici je 2. t.m. umrla gledališka igralka in pevka Slava Mezgec, ki je kot članica Radijskega odra dolgo let nastopala tudi na tržaškem radiu, bila pa je mati Dese in Jute Kraševca, ki sta bili zaposleni v programskem oddelku Radia Trst.

Slava Mezgec se je rodila 7. septembra leta 1899 v Trstu in je že mlada začela peti v cerkvenih pevskih zborih, med prvo svetovno vojno pa je v okviru šentjakobske čitalnice — kot piše Primorski biografski leksikon — nastopala v veseloigrah in na zabavnih večerih kot igralka in solistka v Narodnem domu in v Ljudskem domu. Že takrat je na raznih dobrodelnih prireditvah nastopala v Rossettiju in v Verdiju, po šolanju v Skrbinskovi dramski šoli pa je takoj začela igrati v dramah in operetah. Po požigu Narodnega doma je odšla v Maribor, kjer je odigrala vrsto vlog v klasičnih in modernih operetah. Med drugo svetovno vojno je bila v internaciji. Po vojni je nastopila tudi v treh filmih Trst iz leta 1951, Dobro morje iz leta 1958 in Vojna se nadaljuje iz leta 1962.

Hčeri Juti in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

—o—

Nova poslanica papeža Janeza Pavla II. bo v celoti posvečena ekološkim problemom.

KULTURNI DOM NA COLU

V soboto, 2. decembra, so na Colu odprli Kulturni dom, ki so ga preuredili iz bivše osnovne šole. Občinski upravi je uspelo urediti prostore, ki so jih hudo pogrešali in potrebovali, saj v občini deluje več kulturnih organizacij, ki so imele težave s prostori ob prirejanju kulturnih prireditev.

Obnovljeno poslopje je blagoslovil do-

mači župnik Tone Bedenčič, osnovnošolski otroci pa so nato zapeli »Zdravljico«. Župan dr. Pavel Colja je v svojem govoru poudaril pomen novega Kulturnega doma, poročilo podžupana Križmana pa je prisotne seznanilo s potekom preureditvenih del in z ureditvijo prostorov. Repentabski skupnosti je v imenu pobratene občine Lo-

dalje na 7. strani ■

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izšel je Jadranski koledar z letno knjižno zbirko

Sredi prejšnjega tedna so v Trstu predstavili Jadranski koledar za prihodnje leto in knjižno zbirko, ki mu je priložena. Založništvo tržaškega tiska bralcem ponuja poleg koledarja še tri knjige, a pojdimo po vrsti.

Jadranski koledar za leto 1990 se bralcu predstavlja z živahno barvano platnico. Na naslovni strani je upodobljen Broadcasting tržaškega umetnika Milka Bambiča, o katerem najdemo v zborniku tudi članek Lojzeta Abrama. Po koledarskem delu je na ostalih 180 straneh vrsta člankov, zapisov in esejev, ki obravnavajo sedanje stanje slovenske narodne skupnosti v Italiji, in člankov ob zgodovinskih obletnicah. Zadnji del koledarja je namenjen istrskim literarnim ustvarjalcem. Med objavljenimi prispevki pa imata trajno vrednost predvsem statistična zapisa o šolskem letu 1989/90 izpod peresa Pavla Stranja ter zapis »Slovenska bibliografija v Italiji«, ki ga je pripravila Magda Pavlič Maver. Ob teh dveh izrazito statističnih zapisih bo bralec Jadranskega koledarja našel tudi etnografske članke ter zanimiv prikaz Narodnega doma v Trstu izpod peresa arhitekta Marka Pozzetta. Poleg številnih fotografskih posnetkov, ki bogatijo publikacijo, je urednik zbornika Miran Košuta objavil tudi niz humorističnih vinjet Diega Kolariča, ki opozarjajo na nekatere človeške šibkosti med slovensko narodno skupnostjo v Italiji.

V letošnji knjižni zbirki je tudi del domačega avtorja. To je knjiga Alda Rupla z naslovom »Pogledi«. Izšla je v zbirki »Črno na belem«. Avtor na 165 straneh žepnega formata ponuja bralcu bogato zbirko krajših razmišljanj, skoraj

bi rekli glos, v katerih podaja bralcu svoje poglede na naravo, na preteklost in sedanost naše družbe in organizacij, v katerih Rupel deluje in jih torej dobro pozna. Vse je zelo osebno, kar odraža tudi naslov. Ruplovi zapisi so v knjigi zbrani v treh sklopih, ki imajo naslov »Pogledi z vrhov«, »Pogledi v stroko« in »Pogledi s križišča«. Gre za prijetno branje, ki vabi k razmišljanju o dejstvu, da je življenje sestavljeno iz majhnih, dnevnih dogodkov in da se človek, velikokrat mimo svoje volje, znajde v situacijah, ki pustijo globoke sledove v njegovi biti.

Založništvo tržaškega tiska ponuja ob Jadranskem koledarju še dve knjigi. Gre za prevod romana »Stari Gringo«, mehiškega pisatelja Carlosa Fuentes, ki ga je ZTT izdalo v sozaložbi z ljubljanskim ADITom, ter za zanimiv priročnik »Sto najlepših kmečkih hiš na Slovenskem«, ki je izšel pri Prešernovi družbi in jo je napisal Ivan Sedej. Avtor je v njej zbral zares edinstvene primere kmečke arhitekture. Veliko je tudi kraških, istrskih ali širše primorskih zgradb in kmečkih poslopj. Poleg odličnih fotografskih posnetkov je Ivan Sedej poskrbel za kratke, a zelo zanimive zapise o značilnostih in zgodovinskih podatkih opisanih hiš. Knjiga je pravo vabilo na izlet, saj bi si človek, ko prebere te kratke predstavitve, rad tudi na mestu samem ogledal opisano hišo ali drugo kmečko poslopje. Pri tem gre misel nehote na veliko bogastvo, ki ga ta kmečka arhitektura predstavlja za ves narod, saj priča o preteklosti, ki ni bila neobčutljiva za lepoto in funkcionalnost, na kar žal sedanji gradbeniki in arhitekti marsikdaj tudi pozabijo.

Nova pesniška zbirka Janka Ferka

Koroški pesnik Janko Ferk, ki bo imel čez nekaj dni 31 let, je izdal novo pesniško zbirko. Kot je pri njem — razen nekaj izjem — običaj že od prve zbirke leta 1978, je tudi ta knjiga dvojezična oziroma trojezična. Pesmi so objavljene v slovenščini, nemščini in angleščini, in sicer vzporedno na istih straneh. Naslov zbirke se v slovenščini glasi: Zakopan v pesku časa, kar spominja na njegovo letošnjo zbirko slovenske proze »Vsebinska peščenih ur«.

Zbirka na 62 straneh gosposko oblikovane ga manjšega formata pa je izšla v dveh izdajah: nemški na Dunaju pri založbi Atelier in angleški pri sozaložnici Ariadne Press iz Kalifornije. Razlika pa je le v platnicah: dunajska je nemška, ameriška angleška. Vse ostalo je dosledno trojezično. Le nekaj pesmi je Ferk napisal zgolj v nemščini, ob njih pa je angleški prevod, ne pa slovenska verzija. 27 pesmi v štirih ciklih je namreč avtor sam napisal tako v slovenščini kot v nemščini, medtem ko je prevod v angleščino delo Herberta Kuhnerja, ki živi na Dunaju kot svobodni pisatelj in prevajalec, potem ko je od 4. do 28. leta živel v Združenih državah. Kuhner je napisal več lastnih del, še več pa jih je prevedel. Gre večinoma za prevode avstrijske poezije v angleščino.

Ferkova knjiga, ki je njegovo osmo samostojno delo, govori o smrti, veri, smislu, osamljeno-

sti, grozi pred vojno. Gre večinoma za kratke utrinke v svobodni obliki.

Značilnost te zbirke, za katero se je založba Atelier še posebej zavzela, je v tem, da je Ferkova knjiga istočasno naprodaj v Avstriji, Jugoslaviji, Švici, Zvezni republiki Nemčiji, na Južnem Tirolskem in v Združenih državah.

Založba Edition Atelier se je pred petimi leti razvila iz mesečnika Wiener Journal. Z njim je začel pred približno 10 leti pisatelj, časnikar in politik Jörk Mauthe, prezgodaj umrli dunajski občinski svetovalec, čigar delo nadaljuje sedanji avstrijski zvezni minister za znanost Erhard Busek. Založba se posveča predvsem objavljanju avstrijske književnosti, a tudi slovstvu srednjeevropskega prostora. Ob samostojnih knjigah izdaja omenjeni mesečnik Wiener Journal in pa antologije.

Še nekaj besed o mladem avtorju. Rodil se je 11. decembra 1958 v Podgradu ob Klopinskem jezeru. Na Dunaju je študiral pravo, zdaj pa je v Celovcu zunanji sodelavec avstrijskega radia. Sodeluje z Mohorjevo in veliko prevaja iz slovenščine v nemščino ter obratno. Kot smo že omenili, je to njegovo osmo delo, vendar je uredil tudi nekaj antologij. Star 21 let je Ferk prejel Veliko avstrijsko mladinsko nagrado za književnost na Dunaju. Prejel pa je še druga priznanja tako za lastna dela kot za prevode.

SLOVENSKI PISATELJI SO POČASTILI SPOMIN JOSIPA TAVČARJA

Teden dni po smrti pisatelja, dramatika, šolnika in gledališkega delavca Josipa Tavčarja, so v ponedeljek, 4. t.m., v prostorih Društva slovenskih pisateljev v Ljubljani počastili njegov spomin.

Kot prvi je spregovoril pesnik in odgovorni urednik knjižnih izdaj pri Založništvu tržaškega tiska Marko Kravos. Med drugim se je zahvalil, da se je tudi Ljubljana spomnila te markantne zamejske osebnosti, ki spada v generacijo tistih, ki so v prvih povojnih letih, vztrajno in z veliko ustvarjalno močjo začeli pisati v slovenščini.

Sedanji ravnatelj Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, pesnik Miroslav Košuta, je prisotnim orisal delo, ki ga je Josip Tavčar opravil kot dramatik in gledališki delavec, saj je bil celo vrsto let najprej umetniški vodja, nato pa predsednik upravnega sveta tržaškega slovenskega gledališča. Predstavil pa je tudi Tavčarjevo dejavnost na področju literarne kritike, še posebej pri ocenjevanju italijanske književnosti, ki je nastala na področju dežele Furlanije Julijske krajine.

Svoje spomine na Josipa Tavčarja so pred zbranim občinstvom obujali še Miloš Mikeln, Kajetan Kovič, Milko Matičetov in Vladimir Mevlja, ki se je med drugim spomnil študentovskih let v Benetkah, ko so slovenski študentje ob italijanski zasedbi Ljubljane priredili protestno akcijo na univerzi. Med študenti pa je bil tudi rajni Josip Tavčar.

ODPADLA JE OPERA TOLMINSKI PUNTARJI

Zaradi bolezni v ansamblu je v ponedeljek, 4. t.m., odpadla predstava Vrabčeve opere »Tolminski puntarji«, ki bi jo morali uprizoriti na odru tržaškega Kulturnega doma. Opero, ki jo dirigira Mirko Cuderman, bi moral izvajati simfonični orkester iz Ljubljane, moški del pevskega zbora Consortium musicum in deset pevcev solistov. Zbolel je tenorist Jurij Reja, ki v operi poje vlogo Ivana Gradnika.

Svet slovenskih organizacij zaenkrat ni sporočil, kdaj bodo Vrabčevu opero ponovili v Trstu.

DELA ZORANA MUŠIČA V GALERIJ TRŽAŠKE KNJIGARNE

V galeriji Tržaške knjigarne so v četrtek, 30. novembra, odprli razstavo del slavnega slovenskega umetnika Zorana Mušiča, ki je letos praznoval 80-letnico rojstva. Umetnik se ni mogel udeležiti odprtja razstave, ker je bolan. Zbranemu občinstvu je spregovoril prof. Jože Pirjevec, ki je še posebej omenil Mušičeve stike s Cernigom in drugimi tržaškimi likovnimi ustvarjalci ter izrazil mnenje, da je Mušičev vpliv na tržaško ustvarjalnost večji, kot smo mislili doslej.

Ob odprtju razstave so v galeriji predvajali 20-minutni video-posnetek o umetniku in njegovem delu, ki ga je za tretjo mrežo italijanske televizijske družbe RAI posnela Ivana Suhadolc. Mušičeva dela bodo v galeriji Tržaške knjigarne na ogled do srede, 13. decembra.

KULTURNI DOM NA COLU

■ nadaljevanje s 4. strani

gateg čestital župan Logar, pozdravil pa je tudi predsednik Kraške gorske skupnosti Pečenik.

Sledil je bogat kulturni spored, ki so ga oblikovali duo Hren iz Logatca, osnovnošolski otroci, ki so recitali Gradnikove poezije, Mladinski pevski zbor »Zvonček« in ženski pevski zbor »Repentabor«, ki ju vodi Tone Bedenčič. Mladinski zbor je ob spremljavi ansambla Burja zapel še dve pesmi, ki sta navdušili občinstvo. Kot zadnji so na novem odru nastopili člani dramske skupine Kulturnega društva »Kraški dom«, ki so uprizorili humoristično enodejanko domačinke Stane Lazar v režiji Draga Gorupa.

Praznik ob odprtju novega Kulturnega doma na Colu se je končal z bogato zakusko, med udeleženci pa je bilo zaznati veliko zadoščenja in navdušenja za bodoče delo.

OBČINSKI SVET V SOVODNJAH

■ nadaljevanje s 5. strani

zemljišča, katerega je svoj čas občina namenila za zgraditev socialnega centra. Vodstvo Posojilnice misli zgraditi nov sedež. Sklep bo padel na prihodnji seji.

Remo Devetak

NA FILIPINIH SE JE PONESREČIL POSKUS DRŽAVNEGA UDARA

■ nadaljevanje s 3. strani

njimi je tudi regiment izbranih enot ranjencev. Ti se upirajo na področju Makati, medtem ko se druga letalska divizija — oziroma njen del — še vedno upira v prej omenjenem oporišču na otoku Cebu.

Pisateljsko srečanje v Innsbrucku

V prvi polovici novembra so se v Innsbrucku zbrali na štirinajstem srečanju pisatelji iz Avstrije, Nemčije, Švice, Italije, Francije in Jugoslavije. Pogovarjali so se o temi, ki je tesno povezana s pisateljskim ustvarjanjem, o življenju nasploh, o avtobiografskih slikah in skicah, o vsem, o čemer pripoveduje literatura.

Navedene dileme so toliko stare, kakor je stara književnost, ki se ukvarja z življenjem in vsemi njegovimi pojavnimi oblikami. Pisati o resničnem življenju ali življenje na novo ustvariti, to je vprašanje, na katerem mora vsak odgovoriti sam. Ali književnost posnema resničnost, ali jemlje iz vsakdanjih dogodkov samo tiste, ki jih potrebuje, da bi dala imaginarnemu svetu večjo verodostojnost?

Ali naj pisatelj piše v prvi osebi: ali naj se skrije za objektivnega junaka?

O tem in še o marsičem so govorili Julian Schutting z Dunaja, Mira Buljan iz Zagreba, Pierre Garnier iz Pariza, Hanns Josef Ortheil iz Stuttgarta, Erika Peretti iz Neuveville.

Teorija je v literaturi zelo pomembna reč, ampak praksa ima vendarle glavno besedo. Tudi v Innsbrucku je bilo tako. Udeleženci izjemno uspešnega srečanja so nastopili na javnem bralnem večeru, ki ga je v živo prenašala avstrijska radijska mreža. Delež Jugoslovancev je bil zelo opazen. Mimo že omenjene Mire Buljan sta nastopila še pesnica in prozaistka Irena Vrkljan, ki stalno živi v Berlinu, in podpisani.

Voditeljica pisateljskih srečanj v glavnem mestu Tirolske Ingeborg Teuffenbach obljublja, da bo prihodnje leto ob petnajstem srečanju še posebno slovesno.

Z. P.

KNJIŽNI DAR MOHORJEVE ZALOŽBE

Pretekli teden so zapustile tiskarno prve knjižne zbirke Mohorjeve založbe za prihodnje leto in bodo kar kmalu dosegle številne poverjenice in poverjenike na Koroškem, po Avstriji, Evropi in onstran velikih oceanov, kjer jih že težko pričakujejo številni bralci — Mohorjani. Geslo, da »Mohorjeve knjige povezujejo rojake preko vseh meja«, se prav v teh tednih razpošiljanja knjig lepo uresničuje.

Letošnja zbirka »knjižni dar Mohorjeve« vsebuje sledeče knjige:

Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1990

Lev Detela:

Stiska in sijaj slovenskega kneza (roman o Karantaniji, Večernice)

Peter Fister:

»Ta hiša je moja, pa vendar moja ni...« (Arhitektura Zilje, Roža in Podjune)

Clemens v. Brentano:

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa in njegove Mater Marije (po pričevanjih vidkinje Katherine Emmerich - 2. del)

Helen in David Haidle:

Moj pastir / Er ist mein Hirte (dvojezična otroška slikanica)

Glasbena kaseta:

»Naša pesem« (ob svoji 15-letnici poje MePZ »Podjuna«, Pliberk)

Doplačilne knjige:

a) Ivan Cankar in Mohorjeva (zbirka povesti, ki jih je I. Cankar prvič objavil pri Mohorjevi založbi — s spremno besedo akademika Franceta Bernika)

b) Vloga Cerkev v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja (zbornik simpozija)

c) Maruška Sedlak: Čas uhaja, čas hiti (pesmi za otroke - ilustr. Marjanca Jemec Božič)

JOŽKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

V.

V koledarju Goriške Mohorjeve po prvi vojni najdemo namreč njegov članek o Bogatinu 12) in v njem zapis o tem, kaj je povedal kmet Pologar, iz Pologa v gorski dolini Tolminke pod Bogatinom, kamor so mnogi hodili iskat pravljični zaklad. Pologar odgovarja leta 1913 na vprašanja, ali je kaj slišal o Zlatorogu: »Ko sem bil še majhen, sem slišal od starih ljudi, drvarjev od Tolmina, da pri Marijinem Celju pogleda enkrat z enega, drugokrat z drugega kota kozel z zlatimi rogmi.«

Ostanek te bajke pa so našli tudi v Režiji: V Kaninu je kušet (kozel), ki ima zlate roge. 13) O izvirnosti ljudskega Zlatoroga res ni mogoče dvomiti.

Takega mnenja je tudi raziskovalec bovskega izročila, domačin Ivo Juvančič (1981), ki v svojem razmišljanju sluti davnno, predzgodovinsko korenino bajke o Zlatorogu in na več mestih poudarja, da je zgodba izvirna. 14)

Dasi na začetku tega stoletja že pozabljen, se je Zlatorog kasneje vrnil v Trento. Kot trentarska ljudska pravljična je namreč označena zgodba »Krivopetnice in Zlatorog« (1985). 15) V njej najdemo spet motiv o rešitelju v zibki, in za les, iz ka-

terega bo stesana zibka, izvirno trentarsko oznako *brinca*, ki pomeni iglasto drevo. O krivopetnicah pa nam že na začetku stoletja poroča tudi J. Abram. 16) Po ljudski veri: V Zadnjici, v Trenti pod Triglavom, so *krivopetnice*, nogo imajo nazaj zavito. — Pravljična o krivopetnicah in Zlatorogu kaže tako pristne poteze, da bi bilo verjeti v njeno preživetje; če ne v Trenti sami, potem mogoče med trentarskimi izseljenci.

Vendar pa vidijo v prvotnem Dežmanovem zapisu Zlatorogove zgodbe nekateri mnogo romantičnega okrasja, ki naj ne bi bilo pristno ljudsko. Komu naj ga pripišemo, se v spremni besedi k dvojezični izdaji vprašuje tudi ugledni narodoslovec Kretzenbacher (1968). Neznane prve, ki je pripovedko slišal iz ljudskih ust in bil v svojem veselju nad odkritjem mnenja, da je treba preveč robati način izražanja pripovedovalcev zgladiti, vsebine ne izpuščati, marveč jo brez obzirov spopolniti s posameznostmi, kot jih isto »ljudstvo« uporablja v drugih zgodbah in v drugi zvezi.

Kakorkoli že, pravi Kretzenbacher: »Zlatorog je danes tako zelo sestavni del slovenskega pripovednega izročila, da ga je mogoče učeni germanist in narodopisec

Jakob Kelemina sprejeti v svoje 'Baikie in pripovedke slovenskega ljudstva'« (Celje 1932). »Ker ni moč tajiti sedanje priljubljenosti te zgodbe«, nadaljuje Kretzenbacher, »je vprašanje njene izvirne ljudskosti brez pomena, važno le za znanstveno raziskovanje ljudskega pesništva.«

To je seveda res. Kliub temu pa postavljamo vprašanje narodoslovcem, ali je res nujno, da bi morala biti vsaka pripovedka robata, zato da bi bila zares ljudska? Ali med ljudstvom ne morejo biti tudi talenti z domišljijo in pripovedno sposobnostjo? Kako pa so potem nastale dolge epske pesmi? In kar zadeva domnevno romantično okrasje Zlatorogove zgodbe, ali ga v drugi polovici prejšnjega stoletja ali pa še za časa baroka ni mogel pridati ljudski čut?

Ali pa naj si ljudske zgodbe predstavljamo kot toge tvorbe, ki si jih ljudje podajajo kot nekakšne okamenine iz roda v rod? — Takšne vtise nam namreč vzbujajo tudi kritike Zlatorogove zgodbe.

Kritike

Na dejstvu, da je Zlatorog postal narodni simbol Slovencev, se nič ne spremeni, tudi če bi se ugotovilo, da gre zgolj za umetniško priredbo njegove zgodbe, v kateri bi bilo pristno samo njeno jedro, to je zlatorogi beli kozel v čredi belih kozá neke na zelenih pašnikih pod Triglavom, in mogoče še bele žene. Vse drugo naj bi dodal Dežman, ali pa tisti, ki mu je zgodbo

Nogometni mundial pred vrati

Do pričetka svetovnega nogometnega prvenstva manjka še dobrih 180 dni, kljub temu pa je prav v tem času zanimanje že skoraj doseglo višek. V soboto bodo namreč v rimski športni palači izžrebali sestavo šestih skupin prvega dela tekmovanja, dan prej bodo na tiskovni konferenci v Rimu predstavili videmske priprave na ta pomembni dogodek, saj bo furlansko glavno mesto eden od 12 gostiteljev nogometnih tekem. Obenem pa bo videmski pripravljalni odbor predstavil časnikarski natečaj, ki seveda ne bo zgolj športne, pač pa širše narave, saj namerava naša dežela iztržiti iz nogometnega prvenstva dokajšnjo turistično reklamo. Nagrade natečaja pa so vabljive, saj se bodo vrtele okrog 20 tisoč dolarjev.

Svetovni pokal, za katerega se bo od 8. junija prihodnjega leta potegovalo 24 finalistov, je medtem že dopotoval iz Buenos Airesa v Rim. Zlati, skoraj 6 kilogramov težki pokal je zadnja leta hranila argentinska nogometna zveza, saj si je ta južno-ameriška država pred tremi leti v Mehiki zagotovila svetovni naslov.

Svetovno prvenstvo, ki bo trajalo polnih 29 dni, bo v središču pozornosti 152 držav, ki so včlanjene v Mednarodno nogometno zvezo. To pa pomeni, da ima FIFA več držav članic kot pa Združeni narodi. Razen Argentine, ki brani svetovni naslov, in Italije, ki je gostiteljica prireditve, si je preostalih 22 držav priborilo kvalifikacijo v sklopu izločilnih skupin. Tekme za svetovno prvenstvo bodo v 12-ih mestih.

Prva skupina bo igrala v Rimu in Firencah, druga v Neaplju in Bariju, tretja v Turinu in Genovi, četrta v Milanu in Bologni, peta v Veroni in Vidmu, šesta pa v Cagliariu in Palermu. Največji je rimski stadion, ki lahko sprejme 85 tisoč gledalcev in ima še dodatnih 3.614 prostorov za goste, časnikarje, opazovalce in fotografe. Videmski stadion lahko sprejme 40 tisoč gledalcev s 1.346 dodatnimi sedeži za goste, časnikarje in fotografe.

Zrebanje bo v soboto ob 17. uri, predviden je seveda televizijski prenos v 82 državah sveta. Zgolj za žrebanje je akreditiranih 1.116 domačih in 350 tujih časnikarjev, za televizijski in radijski prenos pa bo skrbelo kar 500 tehnikov italijanske radiotelevizije. Spektakel bo vodil znani televizijski povezovalac Pippo Baudo, sodelovali pa bodo tenorist Luciano Pavarotti, skladatelj Giorgio Moderer, ki je uglasbil himno svetovnega prvenstva, pela jo bosta Gianna Nannini in Edoardo Bennato, in filmska igralka Sofia Loren.

ŠPORTNA VEST

V Gregorčičevi dvorani v Trstu so pred dnevi predstavili Meddruštveno zamejsko smučarsko tekmovalno ekipo. Ervin Mezgec, član odbora, je prisotnim orisal nastanek ekipe. Glavni cilj, je dejal Mezgec, je, da bi nudili zamejskim smučarjem možnost delovanja na visokem tekmovalnem nivoju, da bi slovenska mladina bila tekmovalno bolj prisotna tudi na tem šport-

nem področju. Cilj naj bi ga dosegli z združevanjem moči.

Na Tržaškem je trenutno pet osnovnih organizacij, ki gojijo smučanje. Štiri so se povezale, da bi poleg športnih rezultatov, z enotnim nastopom nadaljevali začrtano pot, pot rasti slovenskega športa v Italiji in tako istočasno rasti prisotnosti naše mladine.

Meddruštvena ekipa bo imela tri trenerje, med temi pa bosta kar dva domačina. Tekmovalcev pa bo približno dvajset, katere so razdelili v tri kategorije.

—o—

»PRI RUSKEM CARJU«

■ nadaljevanje s 1. strani

To je bilo leta 1958. Danes smo v letu Gospodovem 1989, ko sta tudi ruske planjave in tajge že preplavila perestrojka in glasnost. Ni še vse tako, kot bi normalno in po našem kalupu moralo biti. Vendar gre odjuga (ki jo je že kmalu po stalinškem obdobju napovedoval Ilja Ehrenburg) naprej. Od Volge in Dona ter Dnjep-ra vse do Visle, Donave, Vltave in tudi Save in — Soče!

Sedanji rimski in vatikanski obisk sovjetskega voditelja — pa tudi sredozemski vrh na Malti — vse to je dokaz za novo in konstruktivnejše gledanje Moskve na evropsko in svetovno politiko. Poudarek Mihaila Gorbačova na humanističnih in moralnih vrednotah (vključno verskih) daje upati na nov dan tako slovanskega sveta kot človeštva nasploh. Naj zato zaključim z mislijo ruskega misleca Solovjeva, ki je o zgodovini (in vse to je res zgodovinsko dogajanje!) zapisal, da je zgodovina to, kar Bog misli o človeštvu.

a. b.

povedal, priredivši iz raznih motivov čudovito pripovedko, ki jo občudujemo še danes.

Vendar pa je tudi vprašanje, ali je Zlatorog v prvem, Dežmanovem zapisu izvirno ljudski ali ne, preveč pomembno za pravilno vrednotenje duševne kulture slovenskih ljudi, da bi ga lahko pustili ob strani. Posebno še ob kritikah, ki so vse prej kot utemeljene.

Ob prvi objavi pripovedke je Dežman jasno pripisal, da mu jo je posredoval nek zbiralec in da živi samo še v spominu bovskih pastirjev. Torej je bila zgodba tedaj pristno ljudska. Kakih drugih navedb, ki bi kazale nasprotno, nimamo. Kot izvirno ljudsko zgodbo so jo imeli tudi še potem, ko jo je Baumbach predelal v pesnitev, in Funtek le-to prevedel v slovenščino. Šele v kritikah Aškerčeve priredbe Zlatoroga, ki so bile usmerjene predvsem na umetniški izraz in idejno ozadje te priredbe, se pojavi tudi vprašanje, ali gre za izvirno ljudsko zgodbo, in še to le postransko.

Toda za razumevanje idejnih tokov oz. ideološkega ozadja, ki je pogojevalo kritike, nam je potreben tudi kratek pregled tega, kar so kritični pisci objavljali o Aškerčevi priredbi.

Aškerc se je sicer okvirno držal prvotnega zapisa pripovedke, toda s svojo priredbo je ustvaril povsem lastno delo, ki je ustrezalo njegovim idejnim nazorom. V o-sebi Zelenega lovca je podal nekakšnega slovenskega Mefista in pri tem predstavil

svoje gledanje na svet, ki ga lahko mirno označimo za panteizem. Izvirna pravljica pripovedka je s tem povsem izgubila svoj značaj, saj je Zeleni lovec nekakšen demoničen filozof, ki deklamira o vesoljstvu in o večnem kolobarjenju. To pa je povsem protislovno z idilo gorskega sveta in njegovih ljudi pod Triglavom.

Kritik E. Lampe (Dom in svet 2, 1904) označuje Aškerčevega Zelenega lovca kot ponesrečen stvor. A. Ušeničnik se zaustavi na panteizmu Aškerc in slovenske poezije na splošno. (Katoliški obzorik 7, 1904). Katoliška stran je Aškerčevo delo iz idejnih razlogov zavračala.

Priznanje pa je Aškerc žel v liberalnem taboru. Tako je J. Merhar (Ljubljanski Zvon 14, 1904) opozarjal zlasti na vzvišen slavospev, ki ga Zeleni lovec, sicer predstavnik mračnih sil, govori dnevnemu bogu — soncu. F. Govekar sodi, da se je Aškerc izkazal kot mojster (Slovan 2, 1903-1904). In J. C. Oblak spet opozarja na Zelenega lovca in njegov govor soncu, ugotavljajoč: »Takih mest zaman iščeš pri Baumbachu« (Slovan 2, 1903-4, str. 117).

Iz teh primerov je jasno razvidno, da je na značaj kritike vplivalo predvsem ideološko ozadje, ne pa umetniška dovršenost dela kot takšna.

Kar pa zadeva pripovedko o Zlatorogu, kakor je bila prvotno objavljena, je bil prvi, ki je zavračal njeno ljudsko izvirnost J. C. Oblak (1904) 17) Glede na to, da Zlatoroga v živem ljudskem pripovedovanju

tedaj ni bilo več, ugotavlja ta kritik, da je moral naš narod to pripovedko svoj čas gotovo poznati, saj je jedro pripovedke in njena izpeljava duševna last lirskega razpoloženja našega naroda, četudi triglavskih mitičnih rož in belega kozla z zlatimi rogmi ni več v njegovem spominu. Da pa take prvine najdemo v bajkah narodov, ki so nekoč živeli skupno. Prvotno skupno jedro bajk pa ne pomeni drugega kot posebljenje naravnih sil in njih velikih pojavov.

V Zlatorogu vidi Oblak, nadalje, tisti večni boj med dnevom in nočjo, posebljen v smrti in prerojenju zlatorogega kozla, in opozori na vzporedni motiv, na jelena z zlatimi rogovi v spremstvu božanstva Dioniza.

Kar pa zadeva celoto prvega zapisa pripovedke o Zlatorogu, Oblak povsem zavrača misel, da bi bila zgodba izvirno ljudska, zatrjeva:

(Dalje)

- 12) J. Abram: *Bogatín*, koledar GMD, Gorica 1927, str. 68
- 13) M. Matičetov: *Pregled slovstva Slovencev iz Režije*, Slavistična revija, Ljubljana 1968, str. 224
- 14) I. Juvančič: *Steze v Zlatorogov raj*, Goriški letnik 1981, str. 285 sl.
- 15) Zapisala Svetka Zorč, izdano v Ljubljani 1985 kot pravljica za otroke. Zal brez navedbe kraja in časa zapisa, imena pripovedalca itd. Iz kakšnega vzroka?
- 16) J. Abram: *Opis Trente*, itm.
- 17) J. C. Oblak: *Zlatorog*, Slovan II, 1903-4, str. 81-182, 115-17